

ПРЕДЛОГ

**Концепт политике развојног финансирања у области
предузетништва у Републици Србији**

1 Увод

У теорији, однос између понуде и тражње доводи до оптималне алокације ресурса на савршеним финансијским тржиштима. Међутим, постојање информационе асиметрије, нерационалног понашања, јавних добара, неједнаке тржишне моћи итд, доводи до стварања јаза (гепа) на тржишту између износа захтеваног и понуђеног финансирања. Из тога се родила потреба за државном интервенцијом која ће бити комплементарна тржишту и попунити јаз у финансирању успостављањем одговарајућег регулаторног окружења, субјеката и инструмената за финансирање развоја, као и развојем свести о могућностима финансирања кроз образовне кампање.

Имајући у виду да су мала и средња предузећа (МСП) у 2019. години представљала 99,9% укупног броја предузећа, генерисала 65,5% запослености у Србији и доприносила стварању половине бруто додате вредности (БДВ) државе¹, она представљају посебно интересовање свих напора ка смањењу поменутог јаза. Поред тога, у поређењу са великим привредним субјектима, МСП имају ограничен приступ финансијама због тежег прибављања средстава обезбеђења, краће пословне историје, ограниченог капитала, ниже финансијске писмености и пословног искуства. Наведено се првенствено односи на микро предузећа и тек основана предузећа, док је ситуација код малих и средњих предузећа знатно боља и примећују се позитивни трендови код услова финансирања, као и код спремности банака за њиховим финансирањем, уз мањи захтеван колатерал.

Ширим стратешким документима дефинисано је опредељење Републике Србије да се даље оснаже микро, мала и средња привредна друштва, што подразумева и даље унапређење приступа изворима финансирања, у складу са чиме је и дошло до израде овог концепта политике., са тежиштем на пољу деловања развојних финансијских институција, имајући у виду њихову кључну улогу у овој области.

Концепт политике развојног финансирања у области предузетништва у Републици Србији (у даљем тексту: Концепт) је припремљен од стране Радне групе за развојно финансирање, која је такође имала задатак и да координише напоре свих релевантних институције, а које су дале вредне доприносе у дефинисању главних принципа овог документа. Радну групу су чинили представници Министарства привреде, Министарства финансија, Народне банке Србије, Привредне коморе Србије, АОФИ и Фонда за развој. Стручну подршку за израду Концепта је пружио конзорцијум консултаната сачињен од Ernst & Young д.о.о. Београд (ЕУ) и Фондације за развој економске науке (ФРЕН), а уз финансијску подршку Светске банке.

Креирање Концепта спроводи се у складу са Законом о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, број 30/2018). Овај закон прописује кораке и елементе које овај документ јавне политике треба да садржи. Основ за доношење документа представља обавеза коју је Република Србија преузела у оквиру реформи које се финансирају из кредита Светске банке бр. 8832-УФ, а које се односе на Пројекат јачања финансијских институција у државном власништву. Овај Концепт је први документ по овом питању и њиме се усвајају принципи реформе, која није стратешка, у области развојног финансирања у области предузетништва. Како би се дефинисали и усвојили

¹ Подаци Министарства привреде Републике Србије

принципи реформи, у Концепту је размотрено више међусобно искључивих опција за постизање циљева дефинисаних овим документом.

2 Преглед и анализа постојећег стања

2.1 Тренутни оквир развојног финансирања у Србији

Постојеће институције за финансирање развоја у Србији су Фонд за развој Републике Србије и Агенција за осигурање и финансирање извоза (АОФИ).

а. Фонд за развој Републике Србије

Фонд за развој своје активности усредсређује на подстицање пословања (како правних лица тако и предузетника) у Републици Србији, а приоритети су, између осталих циљева, равноправан регионални развој у земљи и побољшање конкурентности и ликвидности српске привреде. Фонд је регулисан Законом о Фонду за развој и надзире га министарство надлежно за послове финансија.

Видови директног финансирања које Фонд за развој пружа самостално или у сарадњи са ресорним министарствима су:

- 1) **Дугорочни кредити**, као што су **инвестициони кредити** – за изградњу и / или куповину некретнина, постројења и опреме и **кредити за трајни обртни капитал**.
- 2) **Краткорочни кредити за ликвидност** – намењени подстицању конкурентности и ликвидности домаће привреде.
- 3) **Кредити за „start-up“ предузећа** – кредити и грантови за новооснована предузећа, који се пружају предузетницима, микро и малим предузећима регистрованим у Агенцији за привредне регистре у периоду од две године пре године пријаве.
- 4) **Подстицаји за предузетништво** – предузетници, микро, мали, средњи и велики привредни субјекти регистровани код Агенције за привредне регистре, који су поднели званичне финансијске извештаје за последња два периода без пријављеног нето губитка и испуњавају услове програма, имају право да се пријаве за грантове и кредите код Фонда.
- 5) **Кредити за предузећа која послују у неразвијеним подручјима** – зајмови за инвестиције и обртна средства за све пословне субјекте из неразвијених и изразито неразвијених јединица локалне самоуправе.
- 6) **Кредити за рефинансирање** – средства по овој кредитној линији могу се користити за финансирање субјеката који су претежно ангажовани у прерађивачкој индустрији и који запошљавају најмање 50 запослених.
- 7) **COVID-19 кредити за ликвидност** - трогодишњи кредити са једногодишњим грејс периодом који се пружају предузетницима, задругама, микро, малим и средњим предузећима ради одржавања ликвидности у ситуацији неизвесних економских услова или петогодишњи кредити са двогодишњим грејс периодом за привредне субјекте чија је претежна делатност туризам, угоститељство и путнички саобраћај.
- 8) **Кредити за подстицање развоја предузетништва за жене предузетнице и младе** – кредити и грантови за финансијску подршку новооснованим

предузетницима, микро и малим привредним друштвима, чији је оснивач и законски заступник жена (без обзира на године живота) или физичко лице старости до 30 година, који су регистровани у Агенцији за привредне регистре најраније пет година у односу на годину подношења захтева.

Укупан билансни кредитни портфељ Фонда у 2020. години износи 91,3 милијарде динара (око 777 милиона евра) (88,4 милијарде динара (око 752 милиона евра) у 2019. години), од чега се 98,7% односи на дугорочне инвестиционе кредите (98,6% у 2019. години). Треба напоменути да је исправка вредности ових кредита на нивоу од 79,7% (82,3% у 2019. години). Иако постоји незнатно побољшање у односу на претходну годину, и даље је чињеница да се велики део њих не наплаћује благовремено, што оптерећује пословање Фонда. Ипак, приметно је да повећање бруто изложености није праћено растом исправке вредности, што говори о повећању квалитета новоодобрених финансијских инструмената. Према подацима Фонда за развој, проценат проблематичних изложености за период од 1.1.2014. до 30.11.2020. године, за субјекте кориснике кредита у приватном власништву (укључујући и високоризичне „start-up“ кредите) износи 6,23%. На основу тога, може се закључити да висок проценат ненаплаћених потраживања државних предузећа у портфолију Фонда криви слику о његовом пословању и наплативости кредита.

Поред директног финансирања, Фонд за развој може пружити гаранције издате за обезбеђивање зајмова или за обезбеђивање других послова подносилаца захтева.

Општи концепт пословања Фонда за развој операционализује се кроз:

- 1) ниже каматне стопе
- 2) ниже захтеве за обезбеђењем
- 3) мање захтеве за новооснована предузећа

Када је реч о изворима финансирања, Фонд се готово у потпуности финансира из капитала - сопствена средства се углавном користе за финансирање МСП, а Влада обезбеђује средства за финансирање државних предузећа. Међутим, у 2021. години ће Фонд за развој први пут остварити сарадњу са међународним финансијским институцијама, конкретно, спровешће се кредит Европске инвестиционе банке (ЕИБ) у висини од 220 милиона евра, намењен унапређењу ликвидности и инвестиција у отежаним условима пословања изазваним пандемијом COVID-19.

Многи сегменти привреде погођени су неповољним променама у ланцима тражње и понуде на тржиштима роба и услуга услед пандемије COVID-19, што је довело до потребе за додатним средствима, како би се јаз у финансирању смањило. Отуда је улога институција за развојно финансирање постала још израженија. У више земаља, ове институције су биле један од кључних актера у примени мера за ублажавање ефеката глобалне кризе, пружајући приступ финансијама онима који су највише погођени.

б. Агенција за осигурање и финансирање извоза (АОФИ)

АОФИ, званична агенција за финансирање извоза Републике Србије, основана је 2005. године у циљу промоције извоза и развоја спољно-економских односа. АОФИ пружа осигурање и финансирање извоза за српске извозно оријентисане компаније, укључујући кредитирање, факторинг, осигурање страних потраживања и издавање гаранција за

локалне компаније. Генерално, АОФИ има за циљ стварање повољног пословног окружења за компаније извознице и побољшање извозне структуре Србије. АОФИ сарађује са разним националним и међународним институцијама и организацијама. Око 40% укупних износа кредита и 83% појединачних кредита које је АОФИ одобрио дато је малим и средњим предузећима у 2020. години. Активност осигурања потраживања такође је усмерена на МСП. С друге стране, гаранције које даје АОФИ углавном су у корист великих предузећа (77% укупног износа). Мала и микро предузећа чине већину факторинг клијената. Међутим, средња предузећа имају највећи удео у вредности факторинга, због веће просечне вредности потраживања у факторингу.

Бруто вредност кредита и потраживања у билансној евиденцији АОФИ износи 13,8 милијарди динара, односно, око 117,6 милиона евра (13,7 милијарди динара, односно, 116,5 милиона евра у 2019.). Од тога се 62% односи на краткорочне пласмане, који уједно имају и највећи проценат исправке вредности, од 38,5%. За њима следе дугорочни пласмани са учешћем од 27,6%, где приближно две трећине чине улагања у обвезнице Републике Србије (услед делатности осигурања коју АОФИ такође обавља и потребе за покрићем техничких резерви), док се остатак односи на дугорочне кредите. Исправка вредности овог дела портфолија је на нивоу од 9%. Остатак изложености се у највећој мери односи на потраживања из факторинг послова.

АОФИ се углавном финансира из капитала и прихода остварених од пословања, кроз наплату накнада, главнице и камата. Повремено се користе и позајмице од страних финансијских институција.

Треба напоменути да су одређени кораци ка унапређењу интерних процеса и пословања већ направљени од стране АОФИ. У тренутку израде овог документа (октобар 2021. године), покренути су пројекти израде „go-to“ тржишне стратегије, унапређења кредитних процеса, као и успостављања функције управљања ризицима и система интерних контрола. Додатно, АОФИ ће у сагласности са релевантним телима у наредном периоду покренути и спровести поступак измене и допуне Закона о АОФИ, што ће допринети усаглашавању са добром праксом коју спроводе слични ентитети у земљама региона као и централне и источне Европе.

Такође, АОФИ је током 2020. године пружио Министарству финансија стручно-техничку подршку у реализацији гарантне шеме за подршку привреди у условима COVID-19 кризе

в. Важећи релевантни плански документи

Приликом припреме овог документа, узети су у обзир и принципи постављени другим релевантним планским документима, укључујући:

- Стратегију индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године („Службени гласник РС“, број 35/2020) и
- Стратегију државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије за период од 2021. до 2027. године („Службени гласник РС“, број 36/2021).

Осим тога, водило се рачуна да се у обзир узму и правци који ће бити дефинисани стратешким документима у припремној фази који се тичу развоја стартап екосистема у Србији и развоја МСП.

2.2 Јаз у финансирању код МСП

Судећи по истраживању које спроводе Европска комисија и Европска централна банка², МСП у Србији сматрају да, када су у питању спољни извори финансирања, њиховим потребама највише одговарају банкарски финансијски производи, као што су кредитне линије, прекорачења по рачунима (дозвољени минуси), кредитне картице, кредити и грантови. Према истом истраживању, у поређењу са ЕУ, српске компаније значајно заостају у коришћењу факторинга, трговинских кредита (енгл. trade credit), групног финансирања (енгл. crowdfunding), док екстерно финансирање капиталом у Србији готово и не постоји.

Финансирање развоја у српским предузећима претежно се заснива на сопственим изворима. Други највећи извор финансирања за МСП су комерцијалне банке. Међутим, приступ редовним банкарским производима за МСП је обично ограничен у односу на велика предузећа, јер банке захтевају добру кредитну историју, довољан капитал, низак ниво дуга и слично. Предузећа која не могу да испуне ове захтеве често траже финансирање из неформалних извора, попут породице и пријатеља. Поред задуживања путем различитих врста зајмова и кредитних линија, постоји одређени степен ослањања на друге начине финансирања у облику финансирања трговине (односно, финансирања у периоду до наплате потраживања од купаца) и, у мањој мери, факторинга. Алтернатива банкарском финансирању је лизинг, посебно за МСП која желе да купе основна средства веће вредности, као што су опрема, машине и возила. Гаранције, иако индиректни извор финансирања, могу помоћи компанијама да прибаве додатна средства. Мање коришћене опције финансирања су корпоративне обвезнице, као и финансирање ризичног капитала (енгл. venture capital funding) или crowdfunding-a.

постојеће развојне институције у Србији (Фонд за развој и АОФИ) нуде кредите, гаранције, факторинг и осигурање потраживања под повољнијим условима са основним циљем побољшања конкурентности и ликвидности српске привреде. Неки од вих финансијских производа доступни су и компанијама са мало или нимало кредитне историје, компанијама са недостатком колатерала и онима у неразвијеним областима, које имају потешкоће да прибаве средства кроз претходно поменуте облике екстерног финансирања. Бесповратна средства и субвенције су такође доступна из других програма финансираних јавним средствима и ЕУ фондова, и све чешће се комбинују са кредитним средствима комерцијалних банака, развојних финансијских институција и међународних финансијских институција (блендинг). Кроз ЕУ програме у којима је Република Србија учествовала (ЦОСМЕ, ХОРИСОН 2020, ЕДИФ) , банкама у Србији постале су доступне портфолио гаранцијске шеме, које се све више користе у циљу побољшања услова кредитирања МСП.

За потребе овог документа, процењен је износ јаза у финансирању. Укупан јаз у финансирању је обрачунат током петогодишњег периода у три различита сценарија (пре пандемије COVID-19), као збир јаза у финансирању МСП и јаза у финансирању „start-

² Извор: European Commission/European Central Bank (2020), Survey on Access to Finance of Enterprises. September–October 2020.

ур“ предузећа. Јаз у финансирању МСП изведен је на основу удела МСП којима је главни разлог за непријављивање за банкарски кредит био недостатак колатерала, удела МСП чији је захтев за кредит у потпуности или делимично одбијен и удела оних који су одбили кредит чак и ако је захтев био прихваћен. Калкулација укључује само она МСП која се сматрају „финансијски одрживим“. Добијен је износ у распону од 875 милиона до 1.166,9 милиона евра (103,2 милијарде и 137,6 милијарди динара). Јаз у финансирању „start-up“ предузећа изведен је на сличан начин где је утврђен износ у распону од 25 до 72 милиона евра (3-8,5 милијарди динара)³.

Према томе, процењено је да је укупан јаз у финансирању на петогодишњем нивоу износио између 0,90 и 1,24 милијарде ЕУР (106-146 милијарди РСД). На основу номиналног БДП-а за 2019. годину⁴, ово износи између 1,96% и 2,70% БДП-а.

Имајући у виду да пандемија COVID-19 још увек траје, њени ефекти нису коначни. Према томе, извесно је да је одређеним МСП потребна даља подршка, поред до сада предузетих антикризних фискалних и монетарних мера, тако да се може очекивати да ће у наредним годинама овај јаз имати тенденцију раста..

2.2 Упоредна међународна пракса

Анализа која је спроведена за потребе Концепта политике, поткрепљена је свеобухватном упоредном анализом развојно-финансијских институција и њихових пословних модела у ширем региону како би се дефинисао циљни институционални оквир у Србији. Иако су током анализе испитиване и добре праксе на светском нивоу (нпр. Finnvera у Финској; AVS и ОекВ у Аустрији), фокус био је на развојним институцијама и институционалним оквирима у упоредивим земљама (регионални приступ) као што су: Словачка, Чешка, Пољска, Мађарска, Словенија, Хрватска и Малта.

Општи закључак је да се институционални оквири разликују међу тим земљама. Такве разлике могу се најбоље представити кроз следеће кључне карактеристике које треба узети у обзир приликом редефинисања институционалног оквира у Србији:

- **Број ентитета:** Обично једна или две главне институције (ретко више од две) уз специјализована зависна предузећа. Могу постојати и сателитске институције, фондови ризичног капитала и остали фондови. Генерално, спроведена анализа није показала да број субјеката у великој мери утиче на укупне резултате (пре свега из перспективе ефикасности/трошкова; пошто је стварне перформансе тешко измерити, а још теже упоредити).
- **Пословни модел** (може укључивати пословање са кредитима, осигурањем, гаранцијама итд.): Уочене су следеће опције: (а) све у једном ентитету; (б) два одвојена ентитета и (ц) два повезана ентитета.
- **Директан или индиректан приступ:** Комерцијални/продајни модел и организација су такође уско повезани са одлуком о томе колико ће се институција ослонити на (1) сопствене капацитете и директно приступити клијентима и/или (2) на агенте/партнере и њихове успостављене капацитете и мреже.

³ Коришћена је комбинација података Агенције за привредне регистре, Народне банке Србије, SAFE истраживања које су спровеле ЕК и ЕЦБ, и истраживања „OECD Scoreboard – Serbia“

⁴ 46,005 милијарди ЕУР, Према подацима НБС

- **Надлежни надзорни орган:** Надзорну (супервизорску) улогу обично имају или орган задужен за надзор над финансијским институцијама (банкама, осигуравајућим друштвима, лизинг компанијама итд.) или влада.
- **Мисија/сврха/циљеви:** Мисија и сврха се могу донекле разликовати, али „развој“ и „подржавање раста“ су централне теме. Треба нагласити да, иако их обично надгледају иста тела, од кључне је важности да се циљ, мисија и сврха таквих институција не могу сматрати једнакима онима који постоје у комерцијалним ентитетима. Важно је да фокус мора бити на подржавању раста и развоја. Међутим, да би се пословање било одрживо на дужи рок, морају постојати адекватно корпоративно управљање, управљање ризиком и управљање перформансама.
- **Финансирање:** Обезбеђивање одговарајућег финансирања је пресудно за постизање одговарајуће величине и капацитета институција. Извори финансирања могу бити следећи: (1) државно финансирање; (2) међународне финансијске институције и (3) спољно финансирање (нпр. депозити и обвезнице којима се јавно тргује).

Закључци из упоредне анализе били су од великог значаја у дизајнирању мера предложених за унапређење постојеће мреже за развојно финансирање у Србији.

3 Опис жељене промене

Визија јесте унапређење институционалног и регулаторног оквира за развојно финансирање, са циљем јачања положаја домаћих предузећа и предузетника. Смањење јаза у финансирању, као резултат унапређеног оквира, требало би да подржи развој предузетништва и конкурентности. Сходно томе, биће повећана спремност за појачану конкуренцију на заједничком тржишту ЕУ, даље доводећи до повећања економске активности и животног стандарда у Републици Србији. Такав институционални и регулаторни оквир треба да обезбеди позитиван утицај на извозне активности кроз побољшање приступа финансирању извоза, стварајући боље окружење за нова предузећа и могућности за раст финансирања капиталом. Поред тога, институције задужене за развојно финансирање треба да буду довољно оспособљене да делују у непредвидивим економским ситуацијама као што је недавна пандемија COVID-19, на начин да ублаже негативне ефекте оваквих догађаја. Коначно, институције за развојно финансирање не би требало да се такмиче са постојећим комерцијалним повериоцима, већ да кроз сарадњу остваре синергију која би довела до даљег смањивања јаза у финансирању.

Постизањем жељене промене и остварењем општег и посебних циљева, дошло би до смањења јаза у финансирању, што доводи до **три главне користи:**

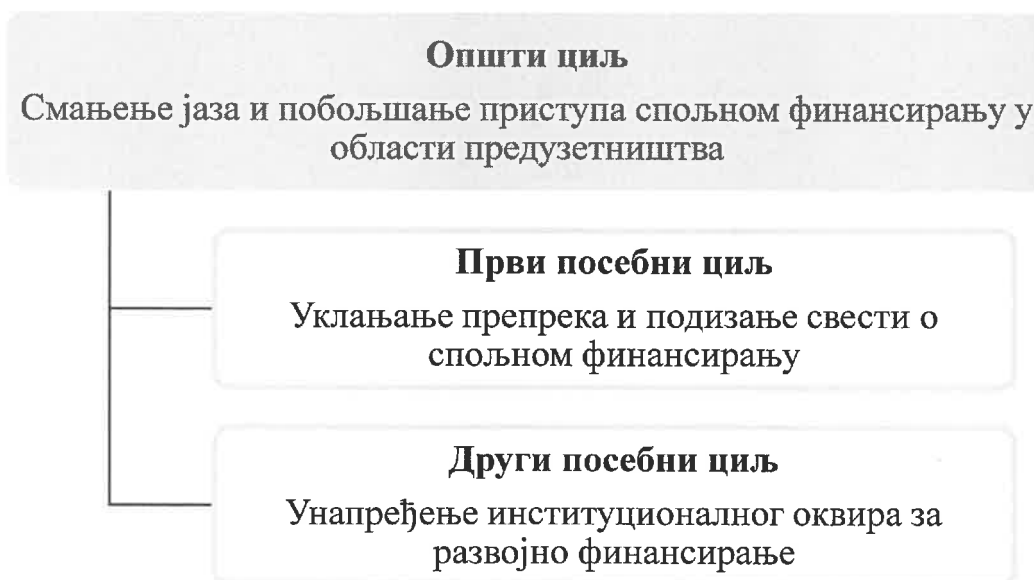
- **Пораст БДП** - Лакши приступ МСП изворима финансирања омогућиће таквим предузећима да повећају инвестиције и своје производне активности, што доводи до већег раста БДП-а. Регресиони модели примењени на доступне податке Агенције за привредне регистре, Министарства финансија и Народне банке Србије показују да повећање укупног дуга МСП за један динар доводи до повећања БДП-а од 0,64 динара. Дакле, ако се јаз у финансирању банака смањи за 1%, односно између 200,20 и 266,93 милиона динара, позитиван ефекат би био повећање БДП-а у распону од 128,13 до 170,83 милиона динара у првој години.

- **Пораст извоза** - Тренутно у структури извоза Србије доминирају велике компаније које имају довољна финансијска средства и/или лакши приступ финансијама потребним да би се достигли високи стандарди на страним тржиштима у погледу дистрибуције, маркетинга и брендирања. Стога, побољшањем приступа финансијама, креатори регулативе подстичу локалне МСП да се више оријентишу ка извозу. Резултати регресионе анализе указују да би повећање укупног дуга МСП за један динар довело до повећања извоза од 0,426 динара. Стога, ако се јаз у финансирању од стране банака смањи за 1%, или између 200,2 и 266,93 милиона динара, може се очекивати да ће се извоз повећати у распону од 85,29 до 113,72 милиона у првој години.
- **Пораст запослености** - Побољшање приступа МСП финансирању праћен већим инвестиционим активностима обично захтева пораст ангажованости фактора производње, укључујући радну снагу. Спроведена регресиона анализа указује да би раст дуга за МСП од милијарду динара довео до 24 нова запослена у сектору. Међутим, потребно је бити опрезан при тумачењу резултата, због скромне објашњавајуће моћи модела. Трендови смањења сиве економије и неформалне запослености сугеришу да би овај утицај могао да буде значајнији.

Осим квантитативних, постоје и остали, квалитативни економски бенефити. Доступност финансијских услуга свима са одрживим пословним идејама ствара простор за једнакост у могућностима, чинећи средства доступним поткапитализованим предузећима, иновативним компанијама и онима у посебним нишама на тржишту. Такође доводи до побољшане конкурентности на тржишту, јачања неких економских сектора и на крају до очувања макроекономске стабилности.

Остале економске користи од затварања јаза у финансирању на тржишту су и нижи трошкови капитала, нижи тржишни ризик, изградња нових капацитета и пренос знања.

4 Општи и посебни циљеви

Општи циљ је смањење јаза и побољшање приступа спољном финансирању у области предузетништва. Смањење јаза у финансирању значи да би МСП и предузетници лакше могли да обезбеде средства из спољних извора средства и повећају инвестиције, што би резултирало већом производњом, продајом и извозом.

Први посебни циљ – Уклањање препрека и подизање свести о спољном финансирању омогућиће већем броју учесника на тржишту, како онима оријентисаним на домаће тржиште, тако и извозно оријентисанима, да дође до спољних извора финансирања.

Други посебни циљ – Унапређење институционалног оквира за развојно финансирање допринеће успостављању адекватног окружења у коме ће финансијска средства лакше наћи пут до учесника на страни тражње који показују потребу за истим.

5 Анализа опција за остварење циљева

При анализи опција, пошло се од претпоставке да ће се мере за остварење оба посебна циља остваривати кроз институције задужене за развојно финансирање, те је, у складу с тим, почетна тачка за разматрање био постојећи институционални оквир, који се састоји од два ентитета – Фонда за развој и Агенције за осигурање и финансирање извоза (АОФИ).

Иницијални избор који је било потребно направити је био у вези са бројем ентитета који ће се бавити развојним финансирањем. Овај процес је спроведен на бази анализе упоредне тржишне праксе. Опција са једним ентитетом је оправдана са аспекта ефикасности, рационализације напора и капацитета као и предности из угла клијената који би имали све доступне производе и услуге на једном месту (енгл. „one-stop shop“). Међутим, више ентитета (развојних институција) доприносе дубљој специјализацији и фокусу (сегменти клијената, одређени производи, индустрије итд.), успостављању јаснијег оквира за надзор/супервизију, управљање, регулаторног као и оквира за извештавање (банка, осигурање, инвестициони фонд итд.), при томе избегавајући ситуације и аргументе који се односе на превелике организације и потешкоће са управљањем и приоритизацијом. Анализа је показала да постоје различити примери на упоредивим тржиштима, као и то да не постоје убедљиви аргументи „за“ и „против“ једне или друге опције, те је препорука ипак избор опције која укључује постојање два ентитета уз оснивање њихових зависних друштава, како би се у што већој мери оптимизовале постојеће структуре.

Када је у питању први посебни циљ, који подразумева уклањање препрека и подизање свести о спољном финансирању, упоредном анализом међународне праксе је показано да би мере које доприносе његовом остварењу требало да буду из области побољшања постојећих и увођења нових типова финансирања, као и едукативних кампања за подизање свести о спољном финансирању, без обзира на форму институција кроз које се циљ остварује. У складу с тим, није било потребе за анализом различитих опција за достизање овог циља, већ су мере произашле из добре праксе у окружењу.

За достизање другог посебног циља, везаног за унапређење институционалног оквира за развојно финансирање, разматрано је три опције помоћу којих би институционални оквир достигао жељени ниво. У наредном кораку су идентификоване и разматране опције за оба ентитета појединачно. Анализа је спроведена са циљем да се изабере опција чијим избором ће се на најбољи начин спроводити прописане мере и која ће најбоље

допринети остваривању постављених циљева. Предложене опције које су анализирани су:

- а. одржавање тренутне ситуације;
- б. реструктурирање једног или оба ентитета;
- в. затварање једног или оба ентитета и успостављање нових.

Одржавање тренутне ситуације подразумева задржавање постојећих институција у тренутном облику, без унапређења процеса у њима, уз потенцијално унапређење оквира за надзор од стране министарства надлежног за послове финансија. Ефекти избора ове опције би били ограничени и не би представљали значајан помак у односу на постојеће стање.

Реструктурирање ентитета такође подразумева задржавање постојећих институција, али уз надоградњу више аспеката њиховог пословања, увећање обима извора финансирања и успостављање одговарајућег механизма надзора. Ова опција захтева издвајање одређеног износа финансијских средстава, како би се жељена унапређења извршила, али омогућава остварење дефинисаних циљева кроз реструктуриране институције.

Опција затварања постојећег ентитета и успостављања новог уместо њега даје сличне ефекте као опција реструктурирања, у погледу могућности остварења дефинисаних циљева. Исте мере, које се односе на унапређење аспеката пословања, изворе финансирања и механизам надзора, биле би примењене и у овом случају, али у новооснованом ентитету. Оснивање потпуно новог ентитета, уз коришћење имовине и кадрова његовог претходника тамо где је то могуће, омогућило би чист почетак, али би захтевало значајније ресурсе, како у погледу новца, тако и у погледу времена и кадрова.

Како би се дошло до решења, извршена је мултикритеријумска анализа, у складу са следећим приказима.

Табела 1: Преглед различитих опција за Фонд за развој

	Задржавање тренутног стања	Реструктурирање	Нови ентитет
Тренутно поверење и репутација на тржишту	1	2	1
Тренутне и историјске перформансе и достигнућа	1	2	1
Способност привлачења екстерног финансирања	1	2	3
Тренутни институционални капацитет	1	2	1
Способност обављања основних функција и циљева	1	2	3
Способност успостављања одговарајућег	2	3	3

надзора, регулаторног оквира и модела			
Једноставност трансформације из тренутног стања	3	2	1
Потреба за издвајањем пословних линија и/или оснивањем повезаних лица	Фонд ризичног капитала би требало успоставити као посебно, повезано лице, услед другачије природе пословања и регулаторног оквира		
Резултат	10	15	13

Могућност и ефективност трансформације

- 1 Потребни значајни напори и/или ниска ефективност
- 2 Потребни умерени напори и/или ниска ефективност
- 3 Минимални и/или никакви напори и/или висока ефективност

У складу са спроведеном анализом, као и дискусијом са релевантним институцијама представљеним у Радној групи, донет је закључак да би рад Фонда за развој требало реорганизовати и ускладити са циљевима и Стратегијом индустријске политике Републике Србије за период 2021 - 2030. године као и са будућим документом јавне политике за развој малих и средњих предузећа, које доноси Влада Републике Србије. Опција реструктурирања је изабрана као најповољнија, имајући у виду врло сличне ефекте у поређењу са опцијом оснивања новог ентитета, која би захтевала и значајне додатне ресурсе.

Реструктурирање Фонда за развој подразумева избор таквог модела организације и докапитализације који би, након реструктурирања и обезбеђивања одговарајућих недостајућих ресурса (кадровских, финансијских и информационих), допринео да Фонд на ефективан и ефикасан начин одговори задацима и обавезама и подржи реализацију циљева дефинисаних стратешким документима у области развоја предузетништва и индустријског развоја. У том процесу ће бити узети у обзир и принципи из Стратегије државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије за период од 2021. до 2027. године, поготово у области корпоративног управљања.

Табела 2: Преглед различитих опција за АОФИ

	Задржавање тренутног стања	Реструктурирање	Нови ентитет
Тренутно поверење и репутација на тржишту	2	3	1
Тренутне и историјске перформансе и достигнућа	2	3	1
Способност привлачења	2	3	3

екстерног финансирања			
Тренутни институционални капацитет	2	3	1
Способност обављања основних функција и циљева	2	3	3
Способност успостављања одговарајућег надзора, регулаторног оквира и модела	2	3	3
Једноставност трансформације из тренутног стања	3	2	1
Потреба за издвајањем пословних линија и/или оснивањем повезаних лица	Требало би успоставити посебно, повезано лице задужено за осигурање извоза, услед другачије природе пословања и регулаторног оквира		
Резултат	15	20	13

Могућност и ефикасност трансформације

- 1 Потребни значајни напори и/или ниска ефикасност
- 2 Потребни умерени напори и/или ниска ефикасност
- 3 Минимални и/или никакви напори и/или висока ефикасност

Иако АОФИ није у толикој мери оптерећен високим нивоом резервисања за кредитне губитке и проблематичних кредита (НПЈ), постоје одређена питања која би представљала терет у пословању и испуњавању његових циљева ако би се наставило са постојећим праксама. Ова питања укључују препреке које проистичу из регулаторног оквира, ограничено спољно финансирање, недостатак интерних капацитета и недовољно структурирано корпоративно управљање. Ипак, решавање ових питања не захтева значајне напоре и прелазне трошкове, те би се достизање жељеног стања могло би се постићи реструктурирањем, односно трансформацијом постојећег ентитета. Разлог за одабир опције реструктурирања је, као и код Фонда за развој, сличност ефеката са опцијом оснивања новог ентитета, уз потенцијално ниже трошкове и утрошке осталих ресурса, како временских, тако и кадровских.

Једна од значајнијих промена била би издвајање услуга осигурања из АОФИ у нови повезани ентитет, с обзиром да се природа делатности осигурања значајно разликује од активности финансирања као што су кредити, гаранције и факторинг.

6 Спроведене консултације и додатне анализе

Током израде овог документа и Студије која му је претходила, формирана је Радна група сачињена од представника релевантних институција, и то: Министарства привреде, Министарства финансија, Народне банке Србије, Привредне коморе Србије, АОФИ и Фонда за развој. Чланови Радне групе су непрекидно били укључени у процес консултација и усаглашавања ставова о даљем правцу унапређења институција за развојно финансирање.

Техничка подршка коју је пружио конзорцијум састављен од Ernst&Young д.о.о. Београд (ЕУ) и Фондације за развој економске науке (ФРЕН), довела је до размене искустава из раширене међународне мреже ЕУ, укључујући и искуства тима који је учествовао у успостављању Развојне банке Малте, као и академске перспективе коју су донели представници ФРЕН-а.

Укљученост широког спектра учесника обезбедила је избалансирано виђење ситуације, што је резултирало дефинисањем мера за које се очекује да допринесу остварењу циљева дефинисаних овим документом.

7 Мере за остваривање посебних циљева

Свеобухватна анализа институција за развојно финансирање и њихових пословних модела у ширем региону, као и добре праксе у оквиру постојећег институционалног модела у Србији, била је основа за дефинисање мера које ће допринети остваривању горенаведених посебних циљева.

7.1 Мере за први посебни циљ

Мера 1: Јачање функције подизања свести у развојним институцијама
Врста мере:
Информативно едукативна
Рок за примену :
4. квартал 2022.
Показатељи учинка:
1) Успостављен концепт годишњег циклуса информационих кампања за подизање свести о спољном финансирању код предузетника и МСП
Надлежна институција:
Фонд за развој; АОФИ
Опис:
Повећање финансијске писмености међу предузетницима и малим и средњим предузећима требало би да буде један од главних приоритета свих развојно-финансијских институција. Потребна је већа свест и познавање могућности финансирања за даљи развој МСП у Србији и успоставити дијалог о приступу финансирању.
Мера се може постићи услугама као што су:
<ul style="list-style-type: none">• образовно информативне кампање - услуге усмерене на јачање пословне и финансијске писмености сектора МСП и упознатости са расположивим видовима финансирања;• извозне консултантске услуге – њихова сврха је да омогуће клијентима да открију и користе могућности повезивања са постојећим и новим купцима, науче о могућностима финансирања извоза, повећају продају на међународним тржиштима и размене идеје;• дијалог о унапређењу приступа финансирању- развојно-финансијске институције успостављају везу између МСП и финансијских институција на једној страни и креатора развојних политика на другој страни, делећи своју правну и економску стручност и свест о постојећим препрекама, кроз дијалог о регулативи који ће помоћи у побољшању приступа спољном финансирању.
Развојно-финансијске институције ове услуге могу нудити и у сарадњи са осталим институцијама које нуде или би нудиле ове услуге, како би се олакшао приступ истима.

Мера 2: Побољшање постојећих типова зајмова и гаранција
Врста мере:
институционално управљачко организациона
Рок за примену:
4. квартал 2022. године
Показатељи учинка:
1) Дефинисан план за унапређење постојећих производа и развој производа који се нуде заједно са комерцијалним финансијским институцијама
Надлежна институција:
Фонд за развој
Опис:
<p>На листи приоритета водеће развојне институције у Србији - Фонда за развој и даље треба да остане финансирање развоја МСП са основним циљем побољшања конкурентности и ликвидности српске привреде, поготово ако се има у виду да МСП представљају 99,7% укупног броја предузећа, да генеришу 67% запослених Србије и доприносе стварању половине бруто домаћег производа државе. У наредном периоду сектору МСП-а, „start-up“-овима и иноваторима потребан је приступ већем обиму финансијских средстава али и ширем спектру инструмената (већем асортиману финансијских производа) да би наставили кретање путањом раста.</p> <p>Поред постојећих директних кредита које пружа Фонд за развој, у план развоја треба укључити и унапређење кредитних производа, тако да укључују механизме поделе ризика, посредничке кредите (енгл. second-floor loans), синдициране и субординиране кредите намењене комерцијалним банкама и другим финансијским институцијама. То би промовисало сарадњу са другим институцијама, смањујући ризик који прихватају и подстичући их да нуде зајмове циљним групама развојних финансијских институција под повољнијим условима, истовремено смањујући притисак на развојне финансијске институције. Директно кредитирање такође треба да постоји, али би требало да буде углавном усмерено на субјекте у одређеној фази животног циклуса (нпр. младе компаније, „start-up“ предузећа), одређене секторе привреде (јачање стратешки важних сектора), групе становништва које треба оснажити, као и субјекте у неразвијеним подручјима. Треба избегавати истискивање комерцијалних финансијских институција.</p> <p>План би требало и да буде усмерен ка повећању обима обезбеђених гаранција, како би се одражавала најбоља међународна пракса, али и да би се побољшао приступ финансијама оних субјеката који имају одрживе пословне моделе, али немају колатерале потребне за добијање кредита. Ово је повезано са поверењем у домаће развојне финансијске институције које би требало да се повећа након примене других предложених мера.</p>

Мера 3: Увођење нових врста финансирања извоза
Врста мере:
институционално управљачко организациона
Рок за примену:
4. квартал 2022. године
Показатељи учинка:
1) Дефинисање плана за развој нових врста финансирања извоза
Надлежна институција:
АОФИ
Опис:
Тренутно АОФИ нуди само краткорочне кредите за обртни капитал директно извозницима. Да би се извозницима помогло да смање ризике повезане са извозним активностима, требало би увести производе за финансирање инвестиција или потраживања са дужим роком доспећа, као и кредите иностраним купцима (енгл. buyers' loans). Такви послови дозвољени су Законом о девизном пословању, према члану 18, став 8, као и Законом о АОФИ, али је неопходно дефинисати начин обављања таквих послова одговарајућим регулаторним и интерним актима.

7.2 Мере за други посебни циљ

Мера 1: Спољна ревизија
Врста мере:
институционално управљачко организациона
Рок за примену:
4. квартал 2022. године
Показатељи учинка:
1) Успостављени критеријуми за избор спољног ревизора
Надлежна институција:
Фонд за развој; АОФИ
Опис:
За спровођење годишње ревизије финансијских извештаја, развојне финансијске институције ангажују спољне ревизоре који су регистровани у Комори овлашћених ревизора. Поред тога, уводи се захтев да спољни ревизор треба да испуни критеријуме Одлуке о спољној ревизији банака, које је дефинисала Народна банка Србије, с обзиром на сличну природу ових институција. Спољног ревизора треба да предложи Комисија за ревизију, а да га одабере Скупштина акционара.

Мера 2: Побољшање управљања перформансама
Врста мере:
институционално управљачко организациона
Рок за примену:
4. квартал 2022. године
Показатељи учинка:
1) Дефинисани циљеви и кључни показатељи перформанси пословања у складу са принципима Стратегије државног власништва и управљања привредним субјектима у власништву Републике Србије
Надлежна институција:
Фонд за развој; АОФИ

Опис:

Треба успоставити одржив и свеобухватан интерни оквир управљања перформансама како би се осигурало да се постижу циљеви које су поставили власници (тј. Република Србија). Циљеви треба да буду јасно дефинисани и усклађени са циљевима и мандатима ових институција на високом нивоу, успостављањем релевантних кључних показатеља учинка, мерењем испуњености развојних циљева, посебно ефикасности у затварању тржишног јаза, омогућавању приступа финансијама, јачању извоза итд. Иако профитабилност не би требало да буде примарни циљ ових институција, нити једини критеријум за процену њиховог успеха, ефикасност коришћења ресурса такође треба надгледати и извршити поређење са сличним институцијама у иностранству.

Мера 3: Побољшање функција интерне ревизије, управљања ризиком и усклађености пословања**Врста мере:**

институционално управљачко организациона

Рок за примену:

4. квартал 2022. године

Показатељи учинка:

- 1) Функција интерне ревизије одговара комисији за ревизију, успостављеној при управном/надзорном одбору
- 2) Дефинисана интерна акта за управљање ризицима у складу са добром праксом, а по узору на регулаторни оквир НБС.
- 3) Успостављање функције усклађености пословања која је организационо независна од осталих делова

Надлежна институција:

Фонд за развој; АОФИ

Опис:

Тамо где то није случај, интерна ревизија треба да се успостави као независна функција у складу са Међународним стандардима за професионалну праксу интерне ревизије Института интерних ревизора, као и локалним захтевима који се односе на интерну ревизију у јавном сектору. Извештај би требало подносити директно Комисији за ревизију, која би требало да буде организована при управном/надзорном одбору.

Успостављање оквира за управљање ризицима је кључ успешног пословања развојних финансијских институција, посебно у погледу ризика који произилазе из кредитних портфела. Треба обезбедити одвојеност организационе јединице за управљање ризиком од оперативних активности и извршити даља унапређења. Оквир за управљање ризиком треба да садржи интерне акте који се односе на идентификацију, мерење, процену и управљање ризицима и успостављене одговарајуће контроле и редовне линије извештавања ка органима управљања. Такође је од великог значаја обезбеђивање постојања процедура за спречавање прања новца, борбу против тероризма и екологију.

Ове институције би требало и да раде на усклађивању и примени свих релевантних рачуноводствених стандарда, тамо где то већ није учињено.

Такође, од значаја је да се уведу и политике за спречавање прања новца, као и да се значајно развију процедуре у циљу избегавања и смањења негативних утицаја на животну средину. Наведене процедуре свакако требају бити у складу са добром праксом која се односи на одрживи развој. Политика спречавања прања новца

комбинација је мера које финансијска институција користи за заустављање увођења прихода од илегалних активности. Спровођење ових правила је обавезно и надгледају га регулаторна тела. Еколошка политика би првенствено требало да се односи на постављање оквира за процедуре које ће омогућити оцену пројеката клијената који траже финансирање са аспекта прихватљивости утицаја тих пројеката и самих клијената на животну средину. Требало би размотрити и поверавање активности трећим лицима (енгл. outsourcing) и користити тамо где се то сматра оптималним, како би се повећала ефикасност и оптимизовали трошкови.

Мера 4: Изградња капацитета

Врста мере:

институционално управљачко организациона

Рок за примену:

3. квартал 2023. године

Показатељи учинка:

- 1) Израда плана за унапређење кадровских, техничких и ИТ капацитета у Фонду за развој
- 2) Израда плана за унапређење кадровских, техничких и ИТ капацитета у АОФИ

Надлежна институција:

Фонд за развој; АОФИ

Опис:

Институције за развојно финансирање морају имати одговарајуће ресурсе у погледу: (1) особља; (2) средстава потребних за пословање; (3) ИТ подршке и др. Додатни извори финансирања и спровођење других мера би требало да створе основу за привлачење и даљи развој горе поменутих капацитета како би се на адекватан начин подржало испуњавање циљева институција.

Све развојне финансијске институције морају ојачати базу ресурса у циљу побољшања пословних перформанси. За то је потребно:

- оснажити (ојачати) језгро компетенција, стицањем нових знања запослених, пријемом у радни однос недостајућих профила, професија и специјалности,
- обезбедити већи обим финансијских средстава потребних за кредитирање развоја интерних капацитета и увести савременију ИТ подршку.

Мера 5: Докапитализација и кредитне линије финансиране из државног буџета
Врста мере:
подстицајна
Рок за примену:
4. квартал 2022. године
Циљна вредност:
1) Израђена пројекција потребног износа средстава за докапитализацију за Фонд за развој 2) Израђена пројекција потребног износа средстава за докапитализацију за АОФИ
Показатељи учинка:
Министарство финансија, Фонд за развој, АОФИ
Опис:
<p>Најреалнија опција у кратком року била би докапитализација развојних финансијских институција. Иако је мало вероватно да ће то обезбедити довољне ресурсе за затварање јаза у финансирању, требало би да пружи почетни подстицај раду ових институција, кроз коришћење тих средстава за повећање обима финансирања, али и за побољшање унутрашње организације, стицање додатних ресурса итд. Докапитализацију би могле да прате и кредитне линије финансиране из државног буџета, које би биле коришћене на сличан начин. Институције треба да оцене своје потребе за докапитализацијом и у складу са тиме да израде пројекцију потребног износа.</p> <p>При пројектовању потребног износа докапитализације, требало би узети у обзир и планове из Мера 2 и 3 везаних за први посебни циљ, како би се обезбедила довољна средства и за њихово испуњење.</p>

Мера 6: Успостављање истих органа управљања као и код других финансијских институција
Врста мере:
институционално управљачко организациона
Рок за примену:
4. квартал 2023. године
Показатељи учинка:
1) Фонд за развој инкорпориран као акционарско друштво 2) Управни/надзорни одбор организован у складу са принципима корпоративног управљања у погледу структуре и броја независних чланова 3) Успостављене одговарајуће комисије при управном/надзорном одбору
Надлежна институција:
Фонд за развој; АОФИ
Опис:
<p>Развојне финансијске институције у Србији (тамо где то већ није случај) би требало да буду основане као акционарска друштва, како би одражавале правни облик других финансијских институција. Поред тога, требало би да задрже дводомни систем управљања, при чему би један одбор имао извршну улогу (извршни одбор), а други надзорну улогу (управни/надзорни одбор). Управни/Надзорни одбор треба да буде организован у складу са принципима корпоративног управљања (првенствено у погледу структуре и броја независних чланова), као и да усвоји одговарајуће принципе дефинисане Стратегијом државног власништва и управљања привредним субјектима који су у власништву Републике Србије. При управном/надзорном одбору је неопходно успоставити Комисију за ревизију а по потреби и Комисију за именовање и</p>

Комисију за накнаде. Чланове управног/надзорног одбора (у оквиру кога је већина изабраних чланова независно од руководства и пословних односа) бира Скупштина саме институције.

Што се тиче Скупштине акционара, како би Република Србија била једини власник, њени представници би чинили Скупштину.

Мера 7: Унапређење надзора који врши министарство надлежно за послове финансија

Врста мере:

институционално управљачко организациона

Рок за примену:

4. квартал 2024. године

Показатељи учинка:

- 1) Успостављен оквир за надзор над институцијама за развојно финансирање
- 2) Успостављен тим за надзор над институцијама за развојно финансирање у оквиру Министарства финансија

Надлежна институција:

Министарство финансија

Опис:

Развојне финансијске институције по својој сврси прихватају већи ризик од комерцијалних банака и због њихове специфичне природе било би неопходно дефинисати посебан надзорни оквир и проценити одговарајуће показатеље и њихове референтне вредности.

Показатељи који су од највећег значаја требају бити посебно дефинисани а они се првенствено односе на регулисање показатеља адекватности капитала као и показатеље у оквиру управљања ризицима развојних институција. Наведени показатељи као и њихове референтне вредности требају бити усклађени са циљевима и специфичностима развојних институција који су одобрени од стране надлежних државних институција.

У складу са тим, такође је потребно посебно дефинисати оквир за извештавање као и динамику (периодичност) истих који ће обухватити све извештаје који су релевантни за активности и циљеве развојних институција.

Министарство надлежно за послове финансија би требало да врши овакав надзор уз успостављен документациони оквир за спровођење истог. Наведено министарство би у свом саставу требало да има посебан тим који ће бити задужен за спровођење овог надзора и који поседује адекватне капацитете, знање и искуство да одреди специфични приступ надзору развојних финансијских институција.

Мера 8: Повећање финансирања из извора који нису државни буџет и увођење државних гаранција

Врста мере:

институционално управљачко организациона

Рок за примену:

4. квартал 2024. године

Показатељи учинка:

- 1) Израђен план за повећање учешћа финансирања из извора који нису државни буџет у Фонду за развој

2) Израђен план за повећање учешћа финансирања из извора који нису државни буџет у АОФИ
3) Израђен план за увођење државних гаранција за обавезе институција за развојно финансирање
Надлежна институција:
Фонд за развој; АОФИ
Опис:
Као што показују најбоље међународне праксе, одговарајући обим финансирања се не обезбеђује само путем капитала, већ комбинацијом капитала и позајмљених средстава, попут зајмова од различитих међународних финансијских институција и издатих обвезница. Сходно томе, развојне финансијске институције у Србији треба да, када примене мере које могу да повећају њихову кредитну способност, почну да конкуришу за средства код међународних финансијских институција. Треба да постоји јасан план, у складу са циљевима ових институција, како ће се средства користити.
Поред тога, требало би увести и државне гаранције за обавезе развојних финансијских институција. Гаранције би требало да допринесу привлачењу извора финансирања под повољнијим условима. Тачне услове под којима би се одобравале гаранције би требало изричито дефинисати, како би развојне финансијске институције могле да планирају своје изворе ликвидности.

Мера 9: Издвајање активности осигурања из АОФИ у зависно друштво
Врста мере:
институционално управљачко организациона
Рок за примену:
4. квартал 2024. године
Показатељи учинка:
1) Успостављено зависно друштво АОФИ надлежно за послове осигурања
Надлежна институција:
АОФИ
Опис:
Услуге осигурања би требало да буду издвојене из АОФИ у нови, повезани ентитет (тј. зависно друштво АОФИ), имајући у виду значајну разлику у природи делатности осигурања у односу на активности финансирања, као и различите регулаторне оквире.

8 Процена потребних финансијских средстава и финансијских ефеката на буџет

Све мере ће се финансирати из текућих прихода институција за развојно финансирање, уз могућност коришћења средстава међународне развојне помоћи. Износ финансијских средстава ће се ближе одредити будућим стратешким документом којим ће се, између осталог, ближе одредити и област побољшања приступа финансирању .

9 План наредних корака

Спровођење дефинисаних мера ће се одвијати у роковима дефинисаним у Поглављу 6 Концепта политике. У наставку је преглед мера по посебним циљевима и по роковима у којима се планира њихова реализација.

Посебни циљ	Планирани рок реализације		
	4. квартал 2022.	4.квартал 2023.	4. квартал 2024.
Први посебни циљ	<p>Мера 1: Јачање функције подизања свести у развојним институцијама</p> <p>Мера 2: Побољшање постојећих типова зајмова и гаранција</p> <p>Мера 3: Увођење нових врста финансирања извоза</p>	Нису планиране мере са овим роком.	Нису планиране мере са овим роком.
Други посебни циљ	<p>Мера 1: Спољна ревизија</p> <p>Мера 2: Побољшање управљања перформансама</p> <p>Мера 3: Побољшање функција интерне ревизије, управљања ризиком и усклађености пословања</p> <p>Мера 5: Докапитализација и кредитне линије финансиране из државног буџета</p>	<p>Мера 4: Изградња капацитета (3. квартал 2023.)</p> <p>Мера 6: Успостављање истих органа управљања као и код других финансијских институција</p>	<p>Мера 7: Унапређење надзора који врши министарство надлежно за послове финансија</p> <p>Мера 8: Повећање финансирања из извора који нису државни буџет и увођење државних гаранција</p> <p>Мера 9: Издвајање активности осигурања из АОФИ у зависно друштво</p>

Надлежности за спровођење сваке од мера су дефинисане у оквиру Поглавља 6 овог документа.

10 Механизам за извештавање

Надлежни орган за праћење спровођења Концепта политике је Министарство привреде, које ће координисати и све друге институције укључене у процес спровођења.

Сви органи, односно институције са којима ће Министарство привреде сарађивати имају обавезу да писмено извештавају Министарство привреде на годишњем нивоу о реализацији, односно о евентуалним проблемима са којима се суочавају, у првом кварталу сваке године, почевши од првог квартала 2023. године.

Извештај о резултатима у достизању утврђених циљева Концепта политике биће припремљен на основу ex-post анализа ефеката, а финални извештај биће поднет Влади по спровођењу Концепта политике.

Вредновање учинка Концепта политике врши се тако што се анализира да ли су и у којој мери постигнуте циљне вредности дефинисане на нивоу појединачних мера.

11 Завршне одредбе

Овај концепт политике објавити на интернет страници Владе, интернет страници Министарства привреде и порталу е-Управе, у року од седам радних дана од дана усвајања.